

Дем'янчук Ю. Дослідження особистісних ресурсів у юнацькому віці: гендерний аспект / Дем'янчук Ю., Левчук І. // Суспільно-політичні та психологічні студії. Випуск 3. / [за ред. І. Конечної-Саламатін, Н. Портницької, С. Рудницького]. – Житомир : ФОП Гембарський О.П., 2019. - С. 40-45.

Дем'янчук Юлія

викладач кафедри соціальної та практичної психології
Житомирський державний університет імені Івана Франка

Левчук Ірина

студентка 2 курсу спеціальності Психологія
соціально-психологічний факультет

ДОСЛІДЖЕННЯ ОСОБИСТІСНИХ РЕСУРСІВ У ЮНАЦЬКОМУ ВІЦІ: ГЕНДЕРНИЙ АСПЕКТ

Сучасний період існування українського суспільства характеризується динамічним ритмом життя, що впливає на життєстійкість та успішність особистості у різних сферах життя. І тому у ситуації підвищеного рівня стресу наявність ресурсних можливостей набуває нової значущості для особистості, особливо у юнацькому віці.

Ресурси вивчаються різними науковцями, які наголошують на важливості пізнання людиною власних ресурсів та вміння користуватись ними. В. Бодров розглядав ресурси у контексті активації особистісних можливостей людини, що забезпечує запобігання або подолання стресу [1]. Ф. Майленова вивчала ресурси як стратегії досвіду, за допомогою яких можна перейти з актуального стану до бажаного результату [2], Н. Водоп'янова досліджувала ресурси як чинники, що сприяють психологічній стійкості у стресогенних ситуаціях [3]. Т. Рисинець писала про ресурси у контексті вибору копінг-стратегій студентської молоді [4], А. Коцар розглядала гендерний аспект ресурсів у подоланні складних життєвих ситуацій [5].

Разом з тим, проблема особистісних ресурсів у юнацькому віці, особливо їх гендерний аспект, досліджена недостатньо. Тому метою нашого дослідження було здійснення гендерного аналізу змістового наповнення особистісних ресурсів у юнацькому віці.

Дослідження проводилося зі 30 студентами віком 17-22 роки (15 юнаків та 15 дівчат) Житомирського державного університету імені Івана Франка протягом 2018-2019 рр. У ході дослідження була використані методика «Опитувальник психологічної ресурсності особистості» О. Штепи [6] та анкета на визначення змістової структури ресурсів особистості.

Результати дослідження показали, що загальний рівень психологічної ресурсності у юнаків та юнок сягає середніх показників (у межах 70-92 б.) і немає суттєвих гендерних відмінностей (див. Рис.1).

40

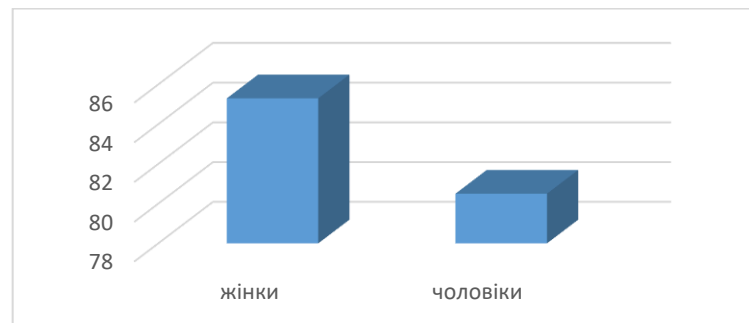

Рис.1 Загальний рівень психологічної ресурсності у юнацькому віці

Це може свідчити, що студенти перебувають на тій стадії свого життя, коли формуються уміння бути компетентними у життєвих і професійних питаннях, аналізувати особистісний потенціал, приймати рішення, планувати можливі напрямки саморозвитку та досягати успіху.

Аналізуючи загальну структуру психологічної ресурсності запропоновану О. Штепою, можна визначити наступні шкали (див. Рис.2).

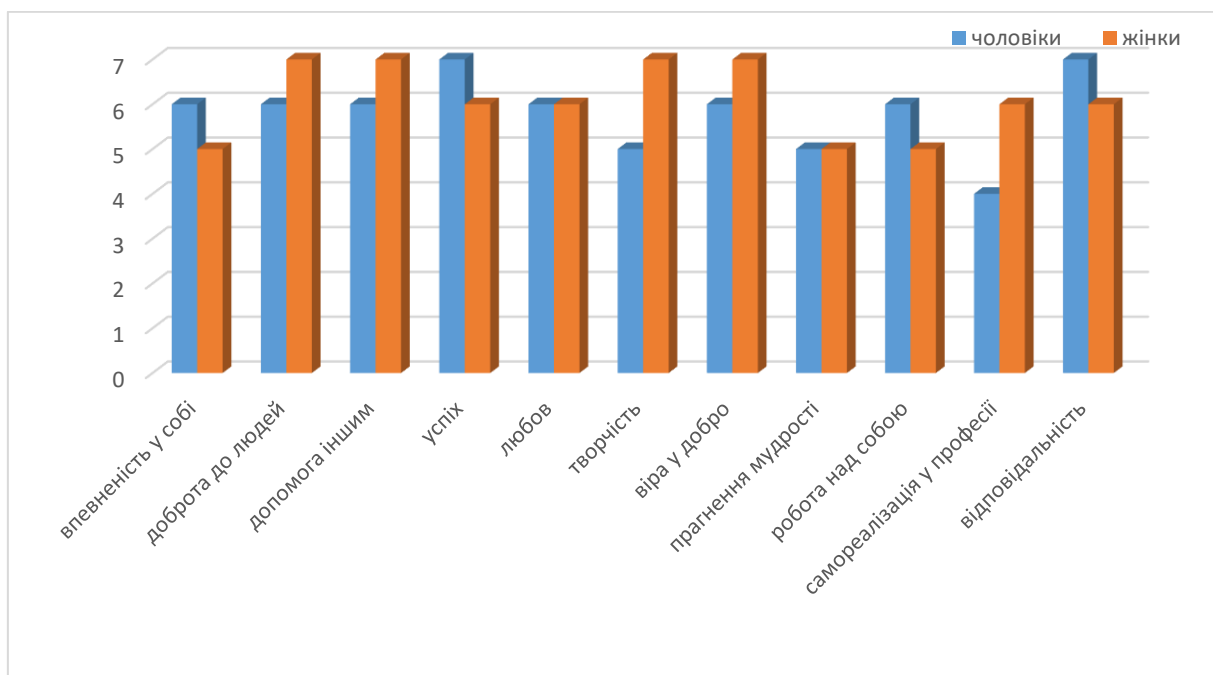

Рис.2 Структура психологічної ресурсності у юнацькому віці

У юнаків найвищі показники були представлені за шкалами «успіх» та «відповідальність» (по 7 балів), у юнаків-студентів сформоване уміння відповідати об'єктивним критеріям високого професіоналізму та

41

суб'єктивне чуття вдалої самореалізації, вони здатні організовувати ситуації, що сприятимуть їх найповнішому саморозкриттю. Окрім того, юнаки здатні прогнозувати наслідки власних дій та чинити згідно з власними переконаннями та мають чітке усвідомлення необхідності звітувати перед собою та іншими щодо зробленого. Таким чином, основним ресурсом саморозвитку для юнаків є рефлексія особистої відповідальності за вчинки та дії. Водночас найнижчий показник був виявлений за шкалою «самореалізація у професії» (4 бали – середній показник), що може свідчити про посередній рівень задоволення обраною сферою зайнятості. Це може бути пояснене тим, що студенти не повною мірою включені до професії, а отже і ресурси професійної діяльності сформовані недостатньо.

Результати додаткового опитування показали, що більшість хлопців своїм основним ресурсом вважають статус у соціумі, а для поновлення цього ресурсу досліджувані підтримують зв'язки з референтним колом ровесників, а також піклуються про свою фізичну форму, зовнішність.

На відміну від юнаків у юнок домінуючі ресурси були виявлені за шкалами: «доброта до людей», «допомога іншим», «творчість» та «віра у добро» (по 7 балів). Можна припустити, що у дівчат сформовані життєві переконання про те, що людина за своєю природою є доброю і тому у них неконкурентне сприймання оточуючих, що реалізується у прагненні до толерантних взаємин з ними. Юнки зазвичай демонструють неординарні вчинки у професійних та життєвих ситуаціях, вони здатні чинити по-своєму в нових ситуаціях, що потребують адаптації. При цьому вони мають власні критерії оцінювання себе, інших, життєвих подій з погляду власних інтересів та цінностей. Юнки переконані у наявності справедливості й зазвичай демонструють прагнення до прояву милосердя.

Результати додаткового опитування показали, що для дівчат юнацького віку ресурсною є можливість якісно проводити вільний час: розмови та прогулянки з друзями, перегляд фільмів чи читання книг, шопінг.

На основі аналізу структури психологічної ресурсності ми з'ясували, що значимих гендерних відмінностей на рівні поінформованості у психологічних ресурсах, умінні їх оновлювати та використовувати не спостерігається (див. Рис. 3). Юнаки і юнки реалістично оцінюють свої індивідуальні можливості, зазвичай орієнтуються у можливих напрямках саморозвитку; у більшості випадків вміють поновлювати власні психологічні ресурси

(володіють способами зменшення та напруги); здатні самостійно долати складні життєві ситуації, а іноді навіть допомагати у цьому іншим.

42

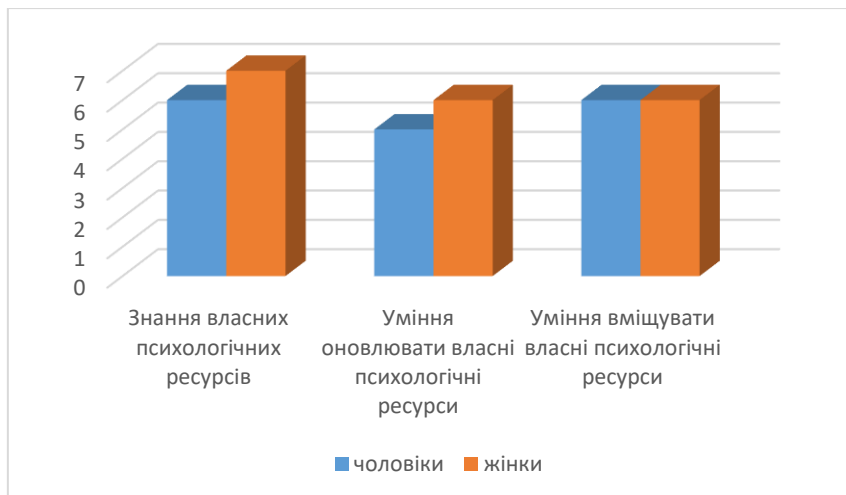

Рис.3 Гендерні відмінності структури психологічної ресурсності у юнацькому віці

Отже, результати дослідження свідчать, що суттєвих відмінностей між загальним рівнем психологічної ресурсності юнаків та юнок немає. Більшість досліджуваних у юнацькому віці обізнані про свої ресурси, використовують їх у різних життєвих сферах та вміють їх поновлювати. Дівчата демонструють дещо більший інтерес до способів розширення та оновлення власної ресурсності.

Гендерні відмінності ресурсності виявлені на рівні змістового наповнення окремих ресурсів. Існують несуттєві відмінності у провідних шкалах: для юнаків значимими є ресурси, закладені у соціальному поцінуванні (успіх у досягненні мети діяльності та відповідність об'єктивним критеріям), відповідальності (уміння прогнозувати та контролювати результат), схвальній оцінці оточуючими зовнішності та фізичної форми. Дівчата ж юнацького віку надають перевагу ресурсам, які пов'язані з активними проявами альтруїзму (допомога іншим), проявом загальнолюдських якостей (віра у людей і поблажливе ставлення до них, відстоювання справедливості та милосердя), творчістю (неординарність, відмова від типових життєвих сценаріїв) та дозвіллевою активністю (шопінг, розмови, прогулянки, перегляд фільмів, читання книг). Можна стверджувати, що ресурсність хлопців має діяльнісну основу, тоді як ресурсність дівчат базується на принципах моралі, загальнолюдських цінностей.

Результати дослідницької роботи показали, що загальний рівень психологічної ресурсності юнаків та юнок (поінформованості про

43

психологічні ресурси, уміння їх поновлювати та використовувати) фактично є однаковим. Відмінності спостерігаються у їх структурі: для хлопців ресурсною є сфера самореалізації, а дівчата надають перевагу творчості та можливості бути корисною. Проте, особистісні ресурси є динамічною структурою яка може змінюватися залежно від потреб, життєвих ситуацій та вікового періоду.

1. Бодров В. Проблема преодоления стресса. Часть 2. Процессы и ресурсы преодоления стресса / В.А. Бодров // Психологический журнал. 2006, Т.27. № 2, С. 113-123.
2. Майленова Ф. Выбор и ответственность в психологическом консультировании / Ф. Майленова. - М. : КСП+, 2002., 416 с.
3. Водопьянова Н. Психодиагностика стресса. СПб.: Питер, 2009., 336 с.
4. Рисинець Т. Особистісні ресурси як фактор вибору копінг-стратегій майбутніми психологами [Електронний ресурс] / Т. П. Рисинець // Вісник Національного університету оборони України, 2013, Вип. 1, С. 280-287.
5. Коцар А. Особистісні ресурси подолання складних життєвих ситуацій: гендерний аналіз / А. В. Коцар // Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія : Психологія, 2013, № 1046, вип. 51, С. 106-109.
6. Штепа О. Опитувальник психологічної ресурсності особистості: результати розробки й апробації авторської методики / О. С. Штепа // Проблеми сучасної психології. 2018, Вип. 39., С. 380-399.